

Odpovídá vedení na hlavu dnešním výrobním podmínkám?

634.8

V. KRAUS

Tímto článkem otevíráme diskusi o způsobech pěstování vinné révy. Vedení na hlavu, dodnes u nás používané, má své výhody a zastánce. Jen několikaleté zkušenosti nám ukáží výhody i nevýhody v zahraničí používaného vysokého vedení.

Všichni, kdož pracují v našich vinicích a věnují se své práci s láskou, zamýšlejí se nad ní a mají radost z dosažených úspěchů, ti všichni jsou si vědomi toho, že naše vinohradnictví prochází kritickým obdobím.

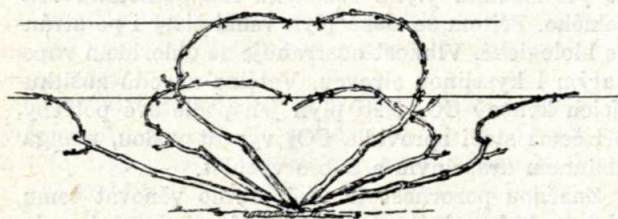
Celé zemědělství prožívá převratné změny. Mechanisace prací je na vzestupu ve všech zemědělských výrobních odvětvích. Také mentalita lidí se mění. Raději zacházejí s moderními výkonnými stroji, které na sebe převezmou břemeno těžké práce, nežli s pomalým potahem nebo prostým nářadím. Mění se výrobní podmínky v zemědělství a jim se přizpůsobuje i agrotechnika jednotlivých kultur.

Je pravdou, že i ve vinohradnictví se stále více snažíme uplatnit mechanisaci viničných prací. Nutí nás k tomu místy i nedostatek pracovních sil. Hledáme však často pouze v mechanisaci obdělávání a postřiků révy, rozuzlení namnoze svízelné situace produkční. Očekáváme, že produktivitu vinařovy

práce může zvýšit jen vhodná mechanisace. Máme utkvělou představu, že jedině mechanisace prací ve vinicích může našemu vinohradnictví pomoci, ale zapomínáme na hlavní předmět naší práce — na vinnou révu. Nesmíme vidět problémy zvýšení produktivity práce, racionalisace a rentability ve vinohradnictví pouze se stanoviska mechanisace a organizace prací. Takové názory vedou v našem vinohradnictví ke střetnutí dvou protichůdných a nesrovnatelných pojetí kultury révy vinné. Ke střetnutí starého způsobu vedení na hlavu s úzkou výsadbou, který mohl vyhovovat podmínkám minulých století s neomezenou zásobou levné pracovní síly, s výrobními podmínkami dnešního mechanisovaného zemědělství. Stojí tedy na jedné straně způsob pěstování révy vinné, vzniklý v úplně odlišných výrobních podmínkách, který těmto podmínkám kdysi vyhovoval a na straně druhé jsou naprosto jiné výrobní podmínky dneška, v nichž se marně snažíme tímto ne-

vhodným, zastaralým způsobem dosáhnout racionální výroby zkoušející používat moderních pracovních metod.

Je třeba zabývat se v první řadě organismem samým — tedy rostlinou, v našem případě révou.

Obr. 1. Mnohoramenná vějířovitá palmeta.

Znáť osobitý ráz jejího vývoje a růstu. Naučit se vystupňovat její výkonnost a využitelnost pro dobro člověka. Stále révu pozorovat, sledovat ji a naučit se hodnotit její vlastnosti v souvislosti s danými výrobními podmínkami doby. Teprve ze vztahů mezi celým komplexem otázek biologických a stanovištních a mezi ekonomickou situací výroby musí vyplynout způsob kultury rostliny. Podle toho bude tedy mít největší naději na úspěch takový způsob pěstování révy, který bude co nejlépe odpovídat nejen výrobním podmínkám, ale současně též růstovým požadavkům révy a podmínkám stanoviště. Budou-li všechny tyto tři faktory v dokonalé harmonii, pak lze dosáhnout vysokých a stálých výnosů s nejmenší pracovní námahou.

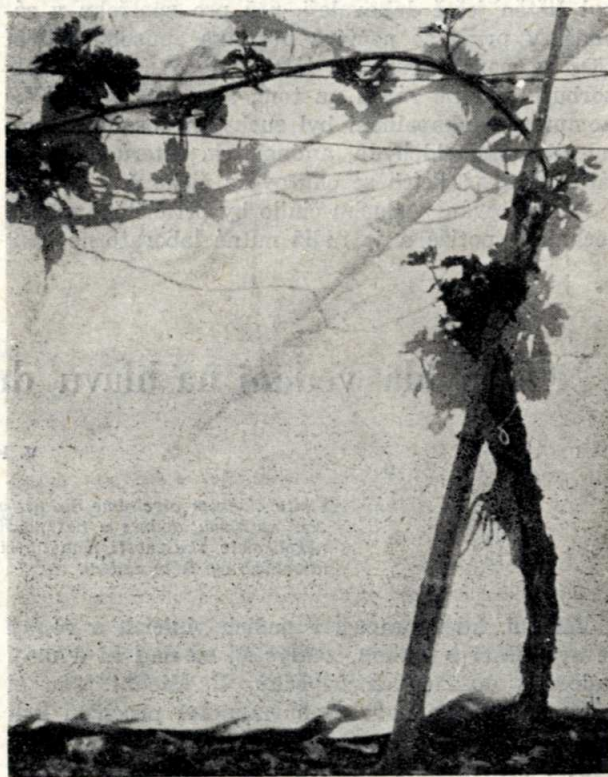
Vraťme se ke kritickému pozorování našeho vinohradnictví. Položíme-li si otázku, zda u nás obvyklý způsob pěstování révy, to je úzká výsadba, nízké vedení na hlavu a vyvazování ke kolí je v souladu s přirozeným růstem révy a dnešními výrobními podmínkami, pak odpověď musí znít: **n a p r o s t o n e n í**. Chceme otázku produktivity v našem vinohradnictví řešit mechanizací, ale jen málo se zabýváme tím, zda jsme pro mechanizaci vytvořili vhodné podmínky. Nemáme nazbyt pracovních sil a při tom používáme nejpracnější způsob pěstování révy vinné. Začínáme si uvědomovat, že dobrých a stálých sklizňových výsledků můžeme dosáhnout jen v souladu s přirozenými vlastnostmi růstu révy a při dokonalém využití těchto vlastností způsobem její kultury. Pěstujeme však vinnou révu při vedení na hlavu, což je způsob, který bezohledně potlačuje přirozené vlastnosti růstu révy a nenechává rozvinout keře ani do té míry, aby se mohla uplatnit jejich výkonnost. Kromě toho v úzké výsadbě a nízkém vedení jsme nuceni provádět takové práce, které nejen že se nedají zmechanizovat, ale přímo se přiči samé přirozenosti růstu révy a tak snižují její výkonnost, životaschopnost a rentabilitu pěstování. Je to na příklad vazba letorostů a vylamování fazochů.

Neracionálnost úzkých výsadeb révy a vedení na hlavu a jeho nevhodnost pro dnešní výrobní podmínky byla poznána a odsouzena ve většině světových vinařských oblastí. Naše vinařské oblasti jsou jedny z posledních, kde se dosud používá jako opěrného zařízení kolí a vedení révy na hlavu. Podívejme se do soudobé zahraniční vinařské literatury, jak je jinde vedení na hlavu posuzováno:

Sovětská odborníci zavrhuji tento způsob úplně. L. N. Makarov-Kožuchov píše ve své publikaci *Obrezka i formirovanije kustov vinograda* (Moskva 1953): „Vedení na hlavu je nejméně úrodná a velmi krátkověká forma pěstování révy vinné. Zaslouhuje zmínky pouze s historického hlediska.“

A. M. Negrul v knize *Vinogradarstvo* (Moskva 1952) ve stati o způsobech vedení se krátce zmíní o vedení na hlavu: „Vedení na hlavu je používáno pouze v podnožových vinicích... Tento neracionální způsob vedení, při němž se oslabuje síla keře a velká část drátěnky (v Sovětském svazu se v dnešní době používá jako opory výhradně drátěnek) zůstává nevyužita, dožívá svůj věk. Taktéž při kultuře podnožových rév v matečních vinicích musí ustoupit místo dvouramenným kordonům.“

Význačný německý odborník a praktik G. Scheu, prohlašuje resolutně v knize *Mein Winzerbuch* (Berlin 1936): „Vedení na hlavu je ještě ojedinele zastoupeno v některých oblastech Německa. Ještě před 30. léty je bylo možno najít v Hessensku na různých místech. Dnes však vymizelo úplně. Vedení na hlavu nemá více v moderním vinohradnickém podniku žádného oprávnění. Tu a tam se dá ještě najít v podnožových vinicích.“

Obr. 2. Rýnsko-hessenská vedení.

H. Breider napsal v poslední době v článku o vztazích mezi vedením révy a vyšlechtěním nových sort: „Je tomu již tak, že nelze všechny odrůdy révy pěstovat stejným způsobem. Je to možné jen tehdy, necháme-li bez povšimnutí výkony v kvalitě a kvantitě hroznů. Vzpomeňme si na zašlé staré vedení ve Frankách, vedení na hlavu, které dávalo mnoho dřeva a malý výnos při dobré kvalitě. Kvalita však nemohla vyvážit ztráty na množství a proto ani vysoké výrobní náklady nebylo

možné krýt nízkým příjmem. Vedení na hlavu a vysoké vedení jsou dvě extrémní metody. Mezi nimi leží škála různých způsobů vedení již známých a těch, které se v budoucnu snad ještě vytvoří a některé z nich budou jistě odpovídat dnes pěstovaným, případně i nově vyšlechtěným odrudám révy.

Nalézt pro určitou vinařskou oblast vhodný a výrobním možnostem přiměřený způsob vedení je tou nejzákladnější otázkou celé vinařské prvovýroby. Na způsobu vedení závisí rentabilita vinařské produkce. Je třeba dívat se na problém vedení révy vinné jako na prvořadý úkol našeho vinohradnictví, bez jehož uspokojivého vyřešení nelze s úspěchem řešit žádný z úkolů dalších.

Problém odpovídajícího způsobu vedení nevyskytuje se jen u nás, nýbrž je diskutován ve většině světových výrobních oblastí vinařských. V Sovětském svazu byl postaven jako hlavní problém do široké diskuse, která probíhá na stránkách časopisu Vinoděljje vinogradarstvo. V Rakousku dal podnět k dlouhým diskusím o způsobu vedení známý vinař L. Moser, svými dlouholetými pokusy s vy-

Obr. 3. Moserův kordon na počátku vegetace.

sokým vedením v podobě dvouramenných kordonů s širokou výsadbou, které jsou označovány za nejlevnější a nejproduktivnější způsob pěstování révy vinné. Též v Německu, kde je převážně zavedeno rýnsko-hessenské vedení, vyvolal Moserův způsob kultury silný ohlas.

Ukažme si na několika příkladech nejvíce rozšířených způsobů pěstování révy vinné, jak se vinařské oblasti snaží vypořádat s problémem vedení a jak v první řadě způsob vedení přispívá ke zvýšení produktivity a zároveň k řešení otázek mechanisace prací i lepšího využití biologických vlastností révy.

Ve většině vinařských oblastí Sovětského svazu je nejvíce rozšířeno vedení révy vinné v podobě vějířovitých palmet. Jako opory se používá skoro výhradně drátěnek. Palmety mají 2—6 ramen podle

vzrůstnosti odrůdy a podle půdních podmínek. Ramena jsou 40—100 cm dlouhá a na jejich konci je plodné dřevo ve formě tažné a dvouokého zásobního čípku. Vzdálenosti výsadby v řadách se pohybují kolem 150 cm, šířka meziřadí od 2 do 3 m. Obdělávání je možno mechanisovat pomocí traktorů, rovněž tak postřiky. Větší tvar keře a širší výsadba zaručují i větší výkonnost rostlin. Kromě toho se dlouhým řezem využívá horních, plodnějších oček révy. Letorosty se zastrkávají a částečně váží do jednoduché drátěnky.

V Porýní je již delší dobu používáno rýnsko-hessenské vedení. Keře mají kmínek 70 cm vysoký a na něm dvojici plodonosného dřeva, jeden tažený a jeden dvouoký zásobní čípek. Oporou je drátěnka, většinou oppenheimského typu s pohyblivým dvojdrátím, které se podle růstu letorostů zdvihá, takže odpadá vázání, neboť letorosty se zastrkují do dvojdrátí drátěnky. Doporučuje se provést výsadbu hustší v řadách a ponechat širší meziřadí. Vzdálenosti výsadby bývají 100—120×150—200 cm. Výhodou je alespoň do jisté míry zlepšená možnost obdělávání, protože plodné dřevo je výše od země. Mechanisace obdělávání ve svahovitých tratích provádí se hlavně pomocí navijáků a na mírnějších svazích pomocí úzkorozchodných traktorků, jichž bylo v poslední době vyrobeno několik typů. Rýnsko-hessenské vedení je typem vedení kvalitních severních oblastí. Zlepšením možností mechanisace a zvýšením hektarových výnosů proti vedení na hlavu dosahuje se značného snížení výrobních nákladů. Nicméně však hledají dnes oblasti v Porýní výhodnější způsob vedení, který by dovolil další snížení výrobních nákladů, aby tak německá vína byla schopna čelit konkurenci cizozemských vín přesto, že jim v této konkurenci velmi napomáhá jejich kvalita a oblíbenost.

V Kalifornii a v některých jihoamerických oblastech je velmi rozšířen způsob vedení na hlavu s kmínkem asi 90 cm vysokým. U keřů je krátké kolí, k němuž se vyváže kmínek v mládí, dokud dostatečně nesesílí. Později zůstanou keře bez jakékoliv opory. Hlava vypadá podobně jako u našeho vedení. Řez na ní se provádí buď na čípky nebo na tažně, které se ohýbají dolů a vyvazují ke kmínku. Všechny letorosty se ponechávají volnému růstu. Neprovádí se ani vyvazování letorostů, ani vylamování fazochů. Letorosty se rozklesnou na všechny strany kolem keře a visí tak obloukovitě dolů. Výsadba je čtvercová 250×250 až 350×350 cm. Půda se obdělává traktory oběma směry. Pod keři je přití, kde plevle přilíh nerostou, takže dodatečné ruční obdělávání je jen nepatrné. Tento způsob se hodí spíše pro bujně rostoucí a úrodné odrůdy. Výrobní náklady jsou velmi nízké.

V Rakousku zavedl vinař L. Moser vysoké vedení v podobě dvouramenných vodorovných kordonů se širokou výsadbou 120×350 cm. Kmínky kordonů jsou 120—150 cm vysoké. Oporou je drátěnka, na jejíž první drát jsou vyvázána ramena kordonu, která nesou středně dlouhé čípky. Letorosty z čípků se nevyvazují a nechají se volně rozklesnout do širokých meziřadí. Jen nepatrná část z celkového počtu letorostů se zastrčí do dvojdrátí umístěného 40 cm nad prvním drátem. Odpadají tedy jakékoliv letní práce s úpravou letorostů. Kordony stojí

v 50 cm širokém, trvale zatravněném pásu. Obdělává se pouze zbývající 300 cm široké meziřadí. Protože se v širokých meziřadích používá zeleného hnojení, je i obdělávání sníženo na minimum proti udržování černého úhoru. Postřik je snadno proveditelný výkonnými stroji. Mošerovo vedení je jedním ze způsobů s nejnižšími výrobními náklady. V poslední době se začíná ve větším měřítku rozšiřovat v Rakousku a Jugoslávii. Pokusy s jeho zavedením konají se skoro ve všech vinařských oblastech, také u nás. Je to vedení révy, které způsobilo mezi vinařskými kruhy velký rozruch a bylo původcem prudkých diskusí nejen o jeho přednostech a vadách, ale o budoucím způsobu pěstování révy vinné vůbec.

Sledujeme-li vývoj názorů na pěstování révy vinné za poslední léta, pak můžeme říci, že se stále více prosazuje proti konservativnímu pojetí kultury, které lpí na ustrnulé, schematické formě keře, bez níž si nedovede představit možnost výroby kvalitních vín, názor novodobý, opírající se více o zvýšení výkonnosti keřů, jimž se dá možnost přirozenějšího vývoje. Cílem novodobého snažení je vyrobit dostatek hroznů a kvalitních, kdežto starší

názory vidí pouze výrobu kvalitních vín bez ohledu na množství a doufají, že zvýšenou tržbu za kvalitní vína se nahradí ztráty na množství. Podle zkušeností odvozených z přehuštěných výsadeb s nízkým vedením a podlomenou výkonností keřů oslabených velmi krátkým řezem, je kvalita hroznů podmíněna jejich malým množstvím. Zjistilo se však, že tento vztah mezi množstvím a kvalitou hroznů se dá zlepšit vypěstováním mohutnějších keřů s přirozenějším růstem a s řidší výsadbou. Stoupá tak jejich výkonnost nejen v množství, ale i v kvalitě hroznů. Pro omezenost místa není zde možné uvést názorné příklady a zabývat se širší problematikou vztahů mezi vedením, řezem, růstem a plodností.

Je nutno dodat, že nelze nadále váhat se zkoušením nových způsobů vedení, které by lépe vyhovovaly jak výrobním podmínkám, tak dávaly záruku úspěchu ve zvýšení produktivity našeho vinohradnictví. Bohužel jsme dnes v takové situaci, že nemůžeme zatím odpovědně říci, který z racionálnějších způsobů vedení bude nejvýhodnější pro naše výrobní oblasti. Nezbyvá než zkoušet a správně hodnotit.